

جنبش جهانی تحریم اسرائیل؛ ماهیت، اهداف، دستاوردها

و ارائه راهبردهای تبلیغی

الهه مهدی‌زاده سراج^۱، امیر دبیری‌مهر^۲

چکیده

جنبش بی‌دی‌اس، با هدف فشار اقتصادی و سیاسی بر رژیم صهیونیستی و در راستای اهداف ضدنژادپرستانه، آزادی‌خواهانه و بشردوستانه برای مردم فلسطین در ۹ جولای ۲۰۰۵ پایه‌گذاری شد. در مقاله پیش‌رو تلاش شده تا با بهره‌گیری از «نظریه هنجاری» و «جنبش‌های اجتماعی»، این جنبش معرفی و اهداف، کارکردها و دستاوردهای آن تبیین شود. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد علی‌رغم تلاش رژیم اسرائیل و حامیانش مبنی بر معرفی بی‌دی‌اس به‌عنوان جنبشی ضدیهود و خواستار محو رژیم صهیونیستی، بی‌دی‌اس در قالب رویکرد حقوقی، مدنی و غیرمسلحانه توانسته از طریق ارتباط با اتحادیه‌های اقتصادی، مراکز دانشگاهی، انجمن‌های دانشجویی، مراکز مذهبی و جنبش‌های برابری‌خواه در سراسر جهان، عملکرد ضدحقوق بشری رژیم اشغالگر را منعکس کند. این جنبش مدنی از کشورها به‌عنوان واحدهای سیاسی مستقل و همچنین سازمان‌های مردم‌نهاد خواسته تا رژیم صهیونیستی را به‌دلیل عملکرد ضدحقوق بشری در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی تحریم کنند. افراد مشهوری در عرصه‌های سیاسی، دینی، علمی و هنری از این جنبش حمایت کرده‌اند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود ابعاد مختلف این جنبش در قالب برنامه‌های متنوعی مانند گزارش‌های خبری، مستند و برنامه‌های میزگردی در شبکه‌های برون‌مرزی از جمله پرس‌تی‌وی و العالم هر چه بیشتر تبیین شود.

واژه‌های کلیدی: بی‌دی‌اس (BDS)، تحریم رژیم صهیونیستی، فلسطین، تبعیض نژادی، رسانه برون‌مرزی.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۲۵

۱. کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز (نویسنده مسئول).

e.mehdizadeh.sarraj@gmail.com

۲. دکترای علوم سیاسی، استادیار مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

a.dabirimehr@irib.ir

۱. مقدمه

از بدو تأسیس رژیم صهیونیستی و اشغالگری آن، جنبش‌های مدنی و حقوقی همپا با جنبش‌های اسلامی و سکولار برای احقاق حق مردم فلسطین گام برداشتند. ضرورت اثبات غیرقانونی بودن ماهیتی به نام اسرائیل و ثبت و بازتاب جنایات ضدبشری رژیم اشغالگر در سایه حمایت قدرت‌های فرامنطقه‌ای، برای فعالان حقوق ملت فلسطین آشکار بود و هیچ‌گاه اصل بازگشت پناهندگان و عملکرد نژادپرستانه این رژیم علیه فلسطینیان ساکن سرزمین‌های اشغالی اعم از مسلمانان و مسیحیان از یاد نرفت.

با رونمایی از طرح موسوم به معامله قرن از سوی دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در بیست‌وهشتم ژانویه ۲۰۲۰ برابر با هشتم بهمن ماه ۱۳۹۸، به‌عنوان راهکار حل‌وفصل مناقشه رژیم صهیونیستی و فلسطین و روشن شدن ابعاد یک طرفه آن به سود تل‌آویو و معطل ماندن اصول حیاتی چون بازگرداندن سرزمین‌های اشغالی و یا به‌رسمیت شناختن حق بازگشت، مشخص شد فلسطین همچنان نیازمند پافشاری بر اصول حقوقی است و امید داشتن به حل بحران با طرح‌های خلق‌الساعه بیرون از منطقه و گرایش‌های یک سویه آن‌ها به نفع گسترش صهیونیسم، هرگز مایه دلگرمی مردم فلسطین و حل مشکلات آنان نخواهد شد. ناامیدی از دولت‌های عرب منطقه و برخی از سیاستمداران فلسطینی از یک سو و از سوی دیگر توسعه ارتباطات میان ملت‌های منطقه و جهان سبب شد وضعیت مردم فلسطین نه از زبان سیاستمداران جناح‌های مختلف با گرایش‌های قدیمی پان‌عربی، بلکه از زبان خود مردم فلسطین برای سایرین بازگو شود. افزایش ارتباط از طریق رسانه‌های مجازی، مهاجرت فلسطینیان به کشورهای اروپایی و آمریکایی و ارتباط بی‌واسطه با غرب‌نشینان سبب شد وقایع فلسطین و منطقه از زبان خود مردم برای سایرین بازگو شود و این بار فرزندان آوارگان فلسطینی به بازگو کردن ستم‌و‌ظلم آشکار رژیم اشغالگر علیه چندین نسل از مردم این منطقه پردازند.

در همین راستا جنبش بی‌دی‌اس که برگرفته از واژه‌های « Boycott, Divestment, Sanctions » و خلاصه سه کلمه بایکوت، عدم سرمایه‌گذاری و تحریم اسرائیل است، در نهم جولای ۲۰۰۵ برابر با هجدهم تیر ماه ۱۳۸۴ اعلام موجودیت کرد. افزایش حساسیت‌های جهانی درباره حقوق بشر و برجسته شدن ایده‌های برابری‌خواهی و بازتاب آن در گفتمان سیاسی و اجتماعی جوامع سبب شد تا اهمیت فعالیت بی‌دی‌اس و یا ضرورت اتخاذ موضع علیه رژیم اسرائیل بیش از پیش برای مردم جهان، اندیشمندان و صاحب‌نظران دو چندان شود و حمایت از

مردم فلسطین تنها به شعار و بیانیه‌های سیاسی معمول محدود نگردد. پژوهش حاضر قصد دارد با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و منابع کتابخانه‌ای با هدف تبیین ابعاد فعالیت جنبش تحریم و بایکوت رژیم صهیونیستی؛ به این پرسش پاسخ دهد که ماهیت و اهداف جنبش تحریم رژیم اشغالگر اسرائیل چیست و از منظر رسانه‌ای چگونه می‌توان در راستای منافع مردم فلسطین به این جنبش غیرمتمرکز و شبکه‌ای غنا بخشید؟

۲. پیشینه پژوهش

پس از حمایت ایلهان عمر^۱ و رشیده طالب^۲، دو نماینده دموکرات و مسلمان کنگره آمریکا از جنبش بی‌دی‌اس (1: 2019, The Atlantic)، حجم مقالات ژورنالیستی، گزارش‌های خبری و بعضاً تحقیقات دانشگاهی در این زمینه بالا رفته است. ایزدی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «کشمکش بر سر برندسازی رژیم اشغالگر صهیونیستی در آمریکا؛ مطالعه موردی جنبش بی‌دی‌اس و دانشگاه هرتزیای رژیم صهیونیستی» در قالب پژوهشی نظام‌مند به این موضوع پرداخته‌اند که حامیان و یا مخالفان رژیم صهیونیستی از جمله جنبش بی‌دی‌اس به‌عنوان مخالف این رژیم، از چه روش‌هایی برای بازنمایی این مخالفت استفاده کرده‌اند. اید^۳ (۲۰۱۶)، در مقاله‌ای در تارنمای اندیشکده واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک^۴، به بررسی پرونده بی‌دی‌اس در فلسطین پرداخته و این‌طور نتیجه‌گیری کرده که مبدعان این جنبش همگی در بیرون از سرزمین‌های اشغالی حضور دارند و هر نوع بایکوت و تحریم رژیم اسرائیل و یا ادامه فعالیت جنبش بی‌دی‌اس، به نفع فلسطینیان نخواهد بود. اگلاش^۵ (۲۰۱۷) در مقاله خود در تارنمای واشنگتن‌پست پیرامون عملکرد نژادپرستانه رژیم اسرائیل به ریشه‌های ایجاد جنبش تحریم و علل نژادپرست خواندن دولت تل‌آویو به نقل از گزارش‌های سازمان ملل و با استناد به مطالعه موردی اوضاع کرانه باختری و غزه پرداخته است.

1. Ilhan Omar
2. Rashida Tlaib
3. Bassem Eid
4. WINEP-Washington Institute for Near East Policy
5. Ruth Eglash

اندیشکده بروکینگز نیز در پژوهشی به قلم بار^۱ و ساکس^۲ (۲۰۱۸)، به بررسی این موضوع که بی‌دی‌اس تا چه میزان روی اقتصاد رژیم اسرائیل اثر خواهد گذاشت، پرداخته و این‌طور نتیجه‌گیری کرده که هرچند حصر کرانه باختری و فشار بر فلسطینیان بخشی از تبعیض و عملکرد نادرست رژیم صهیونیستی است، اما بی‌دی‌اس به‌دلیل اختلاف برداشت هوادارانش از اهداف اصلی این جنبش بر اقتصاد رژیم اشغالگر اثری نخواهد داشت. هالپفینگر^۳ و همکاران (۲۰۱۹) نیز در تارنمای نیویورک‌تایمز، در مطلبی تحت عنوان «آیا بی‌دی‌اس فعالیت‌های یهودی ستیزانه دارد؟» تلاش کرده‌اند به ریشه‌های اتهام یهودستیزی جنبش بی‌دی‌اس از سوی رژیم صهیونیستی بپردازند و تحلیل کنند که آیا تحریم اقتصادی و فرهنگی این رژیم رویکردی یهودستیزانه دارد یا صرفاً واکنشی مدنی به اشغالگری است. پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که تأثیرات جنبش تحریم بر رژیم اشغالگر و یا اتهاماتی از جمله سامی‌ستیزی-یهودی‌ستیزی این جنبش بیشتر مورد واکاوی قرار گرفته‌اند و به هویت بی‌دی‌اس، زمینه‌های ایجاد، اهداف، کارکردها و دستاوردهای آن، کمتر توجه شده است. لذا نوآوری مقاله پیش‌رو، بررسی زمینه‌های ایجاد این جنبش و تبیین اهداف و کارکردهای آن است.

۳. چارچوب و مبانی نظری

۳-۱. نظریه هنجاری

پژوهش حاضر بر مبنای چارچوب نظریه سیاسی هنجاری استوار شده است. به تعریف آیزایا برلین^۴ نظریه سیاسی هنجاری شامل کشف یا «کاربرد اندیشه‌های اخلاقی» در عرصه روابط سیاسی است. بر اساس این تعریف، این نظریه شاخه‌ای از فلسفه اخلاق است که با پرسش‌های اخلاقی بنیادین که در زندگی سیاسی و اجتماعی تأثیر دارند، سروکار دارد؛ اما این تعریف صرفاً در قالب «چیزی که باید باشد»، گنجانده نمی‌شود و به توصیف واقع‌بینانه از منظر پوزیتیویستی «آنچه که هست» نیز می‌پردازد. اگرچه نظریه سیاسی هنجاری در شیوه فلسفی خود به‌دنبال

-
1. Bahar
  2. Natan Sachs
  3. Halbfinger
  4. Isaiah Berlin

گزاره‌های اخلاقی و راهنما کننده است، اما در کاربرد عینی‌اش در پی درک تبعات و دلالت‌های گزاره‌های اخلاقی بر رفتار واقعی سیاسی است (مارش^۱ و استوکر^۲، ۱۳۷۸: ۵۰).

نظریه سیاسی هنجاری طریقه‌ای برای گفت‌وگو پیرامون نهادها، به‌ویژه آن‌هایی که مربوط به کاربرد قدرت عمومی هستند و نیز توصیف و تحلیل رابطه میان افراد و نهادهای قدرت عمومی، است. نظریه‌پردازان هنجاری، روش‌های متعددی را برای توصیف و تحلیل استفاده می‌کنند که سه روش در میان آن‌ها از بقیه برجسته‌تر است:

نخست، نظریه‌پردازان هنجاری با انسجام داخلی استدلال‌ات اخلاقی سروکار دارند.

دوم آن‌که آنان از رشته‌های علوم اجتماعی مانند تاریخ و انسان‌شناسی برای آزمودن صحت فرضیه‌های اولیه استدلال‌ات خود بهره می‌گیرند.

سومین روش اینکه استدلال‌ات خود را با استفاده و هم‌زمان انتقاد از بینش شهودی می‌سنجند. در این زمینه نیز ممکن است نقاط ضعف بینش شهودی توسط نظریه‌پردازان نظریه هنجاری روشن شود که در نتیجه به غنای این روش می‌انجامد (مارش و استوکر، ۱۳۷۸: ۵۲).

از آن‌جا که جنبش تحریم بر پایه نظریات تاریخی مبنی بر اشغالگری رژیم اسرائیل استوار است، با ارجاع به همین موضوع و نیز عدم رعایت حقوق بشر به‌عنوان موضوعی اخلاقی-سیاسی از سوی رژیم اسرائیل، نظریه هنجاری به‌عنوان رهیافت نظری پژوهش پیش‌رو مورد استفاده قرار گرفته است.

۳-۲. تبعیض نژادی - آپارتاید

واژه آپارتاید^۳ به لحاظ لغوی به‌معنای جداسازی است و ریشه آن به واژه آفریکانس^۴ به‌همان معنای تفکیک و غیریت‌سازی بازمی‌گردد. این واژه که ابتدا توسط حاکمان سفیدپوست در آفریقای جنوبی به‌کار می‌رفت (بحرینی، ۱۳۸۰: ۸۶)، حاکی از تبعیض نژادی، مذهبی، قومی و جداسازی اجتماعی است که در قالب برتری‌جویی‌های اجتماعی و با پشتوانه قدرت سیاسی درباره سایرین و یا گروه اقلیت اعمال می‌شود (Conde, 2002: 16). در نظام نژادپرست اغلب با

1. David Marsh
2. Gerry Stoker
3. Apartheid
4. Afrikaans

جداسازی فیزیکی افراد یک واحد سیاسی از یکدیگر تنها به سبب نژاد یا قوم و مذهب خاص (مانند آنچه رژیم اشغالگر با دیوار حائل در کرانه باختری انجام داد)؛ آن‌ها را از منافع و خدمات عمومی محروم می‌کنند. گفتمان نژادپرستی نوعی کنش اجتماعی تبعیض‌آمیز است که خود را در بیان، متن و ارتباط اجزا نشان می‌دهد. نژادپرستی چنان‌که واضح است، با مفهوم «نژاد» ارتباط مستقیمی دارد؛ مفهومی که عناصر فرهنگی و ایدئولوژیکی چون رنگ پوست، دین و مذهب و آداب اجتماعی را در بر می‌گیرد. از سوی دیگر اعتقاد به برتری نژادی سبب تعمیق دگرسازی می‌شود و نظامی از چیرگی و برتری‌جویی نژادی پدید می‌آورد و این برتری‌جویی زمانی که در چارچوب ساختار سیاسی و بحث تقسیم منابع و یا قدرت ایجاد شود، سبب چیرگی یک گروه بر گروهی دیگر خواهد شد که اولین قربانی این نظام نابرابر، اقلیت‌های نژادی، مهاجران و یا پناهندگان هستند (Dijk, 2012: 15). نژادپرستی ایده‌ای غیرانسانی است که اغلب با اقتدار و اعمال قدرت همراه بوده و هرچند در جامعه امروز بشری نهی شده و منفور می‌نماید؛ اما در عمل همچنان فعال است و حتی توصیه و اشاعه نیز می‌شود.

۳-۳. جنبش‌های اجتماعی

جنبش اجتماعی به حرکت و پویای جمعی برای دگرگونی و تغییر در نهادها و ساختارهای اجتماعی اطلاق می‌شود. کوشش «جمعی» برای دگرگونی دارای ویژگی‌هایی است که آن را از سایر پویاها و حرکت‌های جمعی برای تحول مجزا می‌سازد: نخست این که این حرکت جمعی، یک شبکه تعاملی غیررسمی است. دوم اینکه مبتنی بر مجموعه‌ای از اعتقادات و اهداف مشترک است و سوم اینکه بر تغییر و بهبود نوعی اختلاف و منازعه سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مورد قبول اعضای جنبش که اغلب با حمایت قدرت سیاسی همراه است، تمرکز دارد. ویژگی آخر اینکه جنبش از «اعتراض» برای پیشبرد اهداف استفاده می‌کند (دیانی و دلاپورتا، ۱۳۹۸: ۸۱).

نظریه‌پردازان، انواع جنبش‌های اجتماعی قدیم و جدید را از هم تفکیک می‌کنند. دلاپورتا^۱ و دیانی^۲ سه ویژگی مشترک دیگر برای جنبش‌های اجتماعی قدیم و جدید ارائه می‌دهند: نخست اینکه شبکه‌ای رسمی از ارتباط متقابل میان افراد، گروه‌ها و سازمان‌های فعال در هر دو جنبش

1. Donatella Della Porta

2. Mario Diani

وجود دارد، دوم اینکه گفتمان آگاهی‌بخش همراه با احساس هویت و اهداف مشترک فعال است و سوم اینکه مبارزه سیاسی و یا فرهنگی در راستای هدف، تعیین شده و مخالفان این اهداف را در پیش می‌گیرند (همان: ۹۲).

جنبش‌های اجتماعی قدیمی روی مسائل مادی و اقتصادی متمرکز بودند، حال آنکه جنبش‌های جدید اجتماعی بر ارزش‌های جدیدی چون استقلال و آزادی اقلیت‌ها و حفظ هویت افراد در برابر دولت‌ها و سازمان‌های کنترل‌گر تأکید دارند. در جنبش‌های اجتماعی قدیمی، سازمان‌دهی رسمی و اغلب در قالب حزب و ساختاری از بالا به پایین صورت می‌گرفت؛ اما در جنبش‌های جدید بر اساس مدل‌های غیررسمی، خودجوش، فاقد سلسله‌مراتب و روش‌های اعتراض مدنی مدرن فعال است (مشیرزاده، ۱۳۸۱: ۱۹۲-۱۹۱). در همین راستا می‌توان جنبش تحریم رژیم اسرائیل را در قالب جنبش‌های نوین اجتماعی، جنبشی فاقد سلسله‌مراتب و عضوگیری مستقیم و به لحاظ اهداف و نیت، جنبشی در راستای حفظ و اعتلای حقوق بشر دانست.

۳-۴. تحریم

تحریم در ادبیات سیاسی و حقوقی به معنای مجازات است، مجازاتی که در چارچوب قوانین مدنی ایجاد شده و با استفاده از ابزارهای مالی، اقتصادی و اجتماعی با هدف فشار برای تغییر رفتاری خاص اعمال می‌شود. قبل از سال‌های سده ۱۹۰۰ میلادی مثال‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد تحریم‌ها به خودی خود به‌عنوان ابزار مفیدی برای تهدید و تنبیه به کار گرفته می‌شدند تا از درگیری و برخورد بزرگ‌تر، جلوگیری شود و از این طریق راه برای رسیدن به پیروزی دیپلماتیک هموار می‌شد (نفیو، ۱۳۹۷: ۷).

تصور غالب این بوده که تحریم همواره از سوی دولتی علیه دولت و واحد سیاسی دیگر اعمال شود؛ اما پرفسور یوهان گالتونگ^۱ در تعریف دیگری از تحریم می‌نویسد: «تحریم اقدامی از جانب یک یا چند «بازیگر بین‌المللی» در برابر یک یا چند بازیگر دیگر برای مجازات و با هدف محروم کردن ایشان از بعضی امتیازات و اجبار ایشان به تطابق با برخی هنجارهای مهم از نظر اعمال کنندگان تحریم، است» (Galtung, 1967: 29) در واقع تحریم به‌وسیله یک واحد

سیاسی، دولت و با گروهی از دولت‌ها، سازمان‌ها و یا نهادهای مختلف با ابعاد داخلی و بین‌المللی به‌عنوان شکلی از قدرت برای تأثیرگذاری بر رفتار یا سیاست سایرین به‌کار گرفته می‌شود. تحریم با اهداف متفاوت و وسیعی اعمال می‌شود که مهم‌ترین هدف تمامی تحریم‌ها، بازدارندگی است. به این معنی که دولت و یا گروهی خاص پس از اعمال تحریم، اقدام پیشین خود را تکرار نکند و در رفتار خود تغییر اساسی ایجاد نماید. برای فهم بهتر می‌توان «اهداف تحریم» را به چهار رده اصلی تغییر رفتار، مجازات، علامت‌دهی و بی‌ثبات‌سازی تقسیم کرد (Alexander, 1991: 5) - در زمینه اهداف تحریم، می‌توان بی‌دی‌اس را جنبشی با هدف‌های تغییر رفتار، مجازات و بی‌ثبات‌سازی تعریف نمود.

۴. زمینه‌های ایجاد جنبش بی‌دی‌اس

بیش از هفت دهه از ایجاد رژیم اشغالگر در سرزمین‌های فلسطینی می‌گذرد و در طول تاریخ، دولتمردان و نظریه‌پردازان صهیونیستی همواره این حقیقت را کتمان کردند که اسرائیل بر مبنای تفسیری خاص (انحرافی) از دین و مذهب یهود شکل گرفته و تأسیس آن تنها بر اساس زور بوده و نه حقوق مدنی و بین‌المللی (افتخاری، ۱۳۷۹: ۱۰-۸). مؤسسان رژیم اشغالگر به خوبی می‌دانستند که دیگر در اروپا و آمریکا یعنی پایگاه‌های اصلی حمایت از رژیم اسرائیل، برای دولت‌ها و جوامع مذهبی حامی و خریداری وجود ندارد؛ پس در «ویترین» اسرائیل عناصری به نمایش درآمد تا از آن جامعه‌ای مدرن و مترقی و مبتنی بر سکولاریسم و مقبول طبع اندیشمندان غربی برداشت شود. اقتصاد سوسیالیستی، مزرعه‌های اشتراکی کیبوتص^۱، ارزش دفاع ملی و لزوم عضویت همه در ارتش، پارلمانی قدرتمند، حزب کارگر با ایدئولوژی سوسیال دموکراسی و رژیمی سیاسی و چند حزبی، سیاستمدارانی لائیک و سکولار همگی از اشیاء ویترین مورد نیاز رژیم اشغالگر بودند (آران، ۱۳۷۸: ۱۰۵).

با گذشت زمان و روشن شدن ماهیت رژیم اشغالگر، انتقادات و مقاومت‌ها وجهه جدی‌تری به‌خود گرفت. توجه به لزوم بازپس‌گیری سرزمین‌های اشغالی و توجه به حقوق ملت فلسطین ابتدا در جنبش‌های مسلحانه متبلور شد و این امر به ماهیت میلیتاریستی رژیم اشغالگر باز می‌گشت.

طبیعی است رژیمی که با زور اسلحه اقدام به غصب سرزمین‌های دیگران کند؛ از ابتدا با همان اسلحه و مقاومت مسلحانه روبرو شود. بر همین اساس عمر مقاومت مسلحانه در برابر این رژیم از مقاومت مدنی بیشتر بوده و جنبش‌های مقاومت و ضداشغالگری نیز قدمت طولانی‌تری در مقایسه با جنبش‌های مدنی و حقوقی حامی فلسطین دارند (زیدآبادی، ۱۳۸۱: ۱۴۸-۱۴۴).

در دوران جنگ سرد و اوج اختلافات بلوک شرق و غرب، توجه به مسئله فلسطین به‌عنوان یکی از بارزترین نمونه‌های حمایت امپریالیسم از رژیم‌های ظالم، برجسته شد و روشنفکران چپ‌گرا و لیبرال‌های برابری‌طلب، به حامیان فلسطین بدل شدند. هم‌زمان با این فشار عمومی، یاسر عرفات، به‌عنوان رهبر سازمان آزادی‌بخش فلسطین برای اولین بار در مجمع عمومی سازمان ملل متحد سخنرانی و بیش از ۴۰ سال پیش مجمع عمومی سازمان ملل قطعنامه ۳۳۷۹ را با رأی مثبت، در مقابل ۳۵ رأی منفی و ۳۲ رأی ممتنع تصویب کرد. این قطعنامه، صهیونیسم را نوعی نژادپرستی و تبعیض نژادی خواند و آن را در کنار رژیم آپارتاید آفریقای جنوبی قرار داد. قطعنامه ۳۳۷۹ به‌شدت از سوی رژیم اسرائیل و دوستان آن مورد انتقاد قرار گرفت. این رژیم مدعی شد قطعنامه ۳۳۷۹ ضمن توهین به کرامت یهودیان، حاکی از یهودستیزی است و نشان‌دهنده عدم حساسیت به خطرات وحشتناک هولوکاست است. با ادامه این فشارها، مجمع عمومی سازمان ملل در ۱۶ دسامبر ۱۹۹۱ این قطعنامه را لغو کرد و ۱۲ کشور عربی علیه آن رأی دادند و هفت کشور نیز در رأی‌گیری شرکت نکردند.

واشنگتن در راستای نظارت بر روند صلح نوین در کنفرانس مادرید، برای لغو این قطعنامه اقدام کرد تا جایی که الغای این قطعنامه، شرطی اساسی برای موافقت با انتخاب پطرس غالی، به‌عنوان دبیرکل سازمان ملل تعیین شد (Lewis, 1991).

از آنجا که «جداسازی»، «دیگرسازی»، «رفتار دوگانه»، «شهروندی نابرابر»، کشیدن دیوار حائل میان جمعیت یک منطقه و عدم ارائه خدمات یکسان به افراد حاضر در یک واحد جغرافیایی از پایه‌ای‌ترین اعتراضات ضد آپارتاید بود و رژیم اسرائیل تمامی این اقدامات را علیه فلسطینیان روا می‌داشت؛ از همین رو فعالان حقوق بشری در مورد اقدامات این رژیم با حساسیت بیشتر عمل کردند و در نتیجه جنبش بایکوت و تحریم رژیم اسرائیل در نهم جولای سال ۲۰۰۵، برابر با هجدهم تیر ماه ۱۳۸۴ اعلام موجودیت کرد (BDS, 2020 b).

پیش از اعلام موجودیت بی‌دی‌اس، در سال ۲۰۰۱، کنفرانس سازمان ملل متحد برای مبارزه با آپارتاید، تبعیض نژادی و تعصبات قومی در دوران آفریقای جنوبی برگزار شد که به کنفرانس دوربان یک^۱ مشهور گردید. اهمیت این کنفرانس در بیداری جهانی علیه نژادپرستی، ابعاد و انواع آن و ضرورت مقابله با این پدیده بود. جالب آنکه محتوای مطرح شده در این نشست بین‌المللی به مذاق آمریکا و رژیم اسرائیل خوش نیامد. اشاره به رفتار رژیم اسرائیل علیه فلسطینیان و همچنین طرح این موضوع که آیا کشورهای غربی ملزم به پرداخت غرامت به آسیب‌دیدگان دوران استعمار و برده‌داری هستند یا خیر؟ مباحث اساسی و جنجالی‌ای را در دوربان یک برانگیخت و سبب شد رژیم اسرائیل و آمریکا در سطح عالی در این نشست حضور پیدا نکنند (Swarns, 2001). این کنفرانس یکی از اساسی‌ترین ارجاعات حقوقی بی‌دی‌اس بوده و محتوای مطرح شده در آن در تعاریف آپارتاید و همچنین محکومیت اقدامات اسرائیل، همواره مورد تأکید این جنبش قرار گرفته است.

در زمان اعلام حضور این جنبش، کمیته چهار جانبه^۲ موسوم به «صلح خاورمیانه (غرب آسیا)» تشکیل شده بود و مقامات تشکیلات خودگردان بارها اعلام کرده بودند که حاضرند بر اساس «نقشه راه» با رژیم اشغالگر به مصالحه برسند. بر همین اساس نیز مذاکرات صلح میان محمود عباس، رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین و آریل شارون، نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی در جریان بود. در بازه زمانی سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۱، غزه و کرانه باختری پس از یورش نیروهای صهیونیست به اشغال درآمده و شارون ادعا داشت با آرام‌تر شدن اوضاع از این منطقه عقب‌نشینی خواهد کرد. اظهارات شارون در رابطه با پیوستن کامل بیت‌المقدس به سرزمین‌های اشغالی، تداوم شهرک‌سازی‌ها در زمین‌های اشغال شده پس از سال ۱۹۶۷ و مخالفت با حق بازگشت آوارگان فلسطینی اعتراضات وسیعی را برانگیخت و جرقه انتفاضه دوم را در سال ۲۰۰۰ زد (Guardian, 2005). در سال ۲۰۰۵ و درست هم‌زمان با سالگرد حکم دیوان دادگستری بین‌المللی لاهه مبنی بر غیرقانونی بودن احداث دیوار حائل در کرانه باختری، دیوار حائل در رام‌الله به دستور شارون احداث شد و یکی از اعتراضات اساسی جنبش تحریم به همین امر بود (Atzmona, 2005).

عمر برغوثی^۱، بنیان‌گذار و از اعضای مؤسس «کمیته فلسطینی بایکوت دانشگاهی و فرهنگی اسرائیل»^۲ است و هم‌زمان سمت سخنگوی جنبش بی‌دی‌اس را نیز دارد. وی به‌شدت با راه‌حل دو‌کشوری مخالف است و می‌گوید باید یک کشور دموکراتیک سکولار متشکل از یهودیان و فلسطینیان ایجاد شود تا آپارتاید و تبعیض پایان یابد. او راه‌حل دو‌کشوری را منبع فساد و تبعیض می‌داند و همزیستی را در قالب یک کشور تئوریزه می‌نماید (New York times, 2019).

برغوثی در کتاب خود با عنوان «بایکوت، عدم سرمایه‌گذاری و تحریم: مبارزه‌ای جهانی برای حقوق مردم فلسطین»، بی‌دی‌اس را «جنبشی بین‌المللی» با استفاده از تاکتیک تحریم در جهت حمایت از مردم رنج‌دیده فلسطین توصیف می‌کند و به صراحت جنبش‌های ضدآپارتاید آفریقای جنوبی را الهام‌بخش بی‌دی‌اس می‌داند (Barghouti, 2011: 9). او در کتاب خود تأکید دارد که تاکتیک‌های بی‌دی‌اس در سایه جنبش‌های ضدآپارتاید آفریقای جنوبی رشد و نمو یافته و به لحاظ تاریخی، وامدار سایر جنبش‌های مردمی ضد تبعیض است. عمر برغوثی در کتاب خود ماهیت رژیم اسرائیل را رژیمی آپارتاید با فعالیت فزاینده تبعیض‌آمیز توصیف می‌کند و فراخوان تحریم و بایکوت علیه این رژیم را اقدامی در راستای احقاق حق مردم فلسطین می‌داند و ادعاها در مورد برابری شهروندان در این سرزمین را واهی و کذب توصیف می‌کند. وی هدف نهایی از این تحریم را وادار ساختن رژیم اسرائیل به حمایت از قوانین بین‌المللی و حقوق بشر می‌داند. خواسته‌های بی‌دی‌اس به طور خلاصه شامل این سه مورد می‌شود:

۱. پایان دادن به اشغال تمام سرزمین‌های اشغال شده در سال ۱۹۶۷ و برچیدن دیوار حائل؛

۲. اعطای برابری کامل به شهروندان فلسطینی اسرائیل؛

۳. اطمینان از اینکه پناهندگان فلسطینی و یا فرزندانشان به خانه‌ها و املاکی که خودشان یا اجدادشان از ۱۹۴۸ از دست داده‌اند، دست خواهند یافت (BDS, 2005).

جنبش بی‌دی‌اس در ۹ جولای ۲۰۲۰ برابر با نوزدهم تیر ماه ۱۳۹۹، پانزدهمین سالگرد تأسیس خود را گرامی داشت و در بیانیه‌ای، پانزده دلیلی را که می‌توان از بی‌دی‌اس حمایت کرد، بیان نمود (BDS, 2020). از جمله موارد مهم این بیانیه می‌توان موارد زیر را نام برد:

1. Omar Barghouti

2. Palestinian Campaign for the Academic and Cultural Boycott (PACBI)

۱. توجه به خواسته‌های بی‌دی‌اس، در واقع توجه به درخواست اخلاقی بزرگ‌ترین اجتماع فلسطینی‌های تحت اشغال، آپارتاید و محرومیت از حقوق پناهندگان است که در اسرائیل زندگی می‌کنند.

۲. ما در آفریقای جنوبی علیه آپارتاید ایستادیم و به همین دلیل آپارتاید در فلسطین هم برایمان غیرقابل پذیرش است.

۳. ما مخالف همکاری دولت، شرکت‌ها و مؤسسات مستقر در کشورمان با جنایات اسرائیل علیه فلسطین هستیم و می‌خواهیم هم‌دستی دولت‌مان با اسرائیل پایان یابد.

۴. ما با این سخنان مارتین لوتر کینگ که گفته بود عدم همکاری با ساختارهای شیطانی و بایکوت آن، اقدامی اخلاقی است، موافقیم و تعهدات اخلاقی‌مان بر اساس این گفته استوار است.

۵. ما نمی‌توانیم و نمی‌خواهیم در برابر جنایات جنگی و نقض حقوق بشر توسط اسرائیل و اقداماتی نظیر آپارتاید، نسل‌کشی، تنبیه جمعی، بازداشت زندانیان عقیدتی و محاصره غزه ساکت بمانیم.

بسیاری از باورمندان و حامیان بی‌دی‌اس اعتقاد دارند خواسته اصلی و دست‌یافتنی این جنبش پایان دادن به محاصره کرانه باختری است. باقی خواسته‌های این جنبش از دید بسیاری از دولتمردان و سیاستمداران بلندپروازانه می‌آید، اما حامیان بی‌دی‌اس آن را عملی ارزیابی می‌کنند. هرچند در حال حاضر رژیم اسرائیل ادعا دارد حق برابر به شهروندان عرب فلسطینی داده و اسرائیلی و فلسطینی در برابر قانون یکسان‌اند و همچنین سرنوشت سرزمین‌های اشغالی بعد از ۱۹۶۸ را به آینده‌ای نامعلوم و قطعنامه‌های بی‌رمق موجود گره زده (Bard, 2020)، اما این ادعاها از سوی حامیان بی‌دی‌اس بی‌اساس شمرده می‌شود.

رهبران بی‌دی‌اس تأکید ویژه‌ای دارند که یهودی‌ستیز نیستند و حامیان و هواداران مختلف این گروه از اقشار و جناح‌های مختلف سیاسی نیز در بیانیه‌ها و یا رویکردهای خود بر این قضیه تأکید دارند تا دستاویزی به دست سیاستمداران حاکم در تل‌آویو ندهند (Halbfinger et al, 2019). از سوی دیگر بی‌دی‌اس بارها اعلام کرده که ضد صهیونیسم است و این رویکرد را در اسناد خود نیز گنجانده و تأکید دارد که ستون ایدئولوژیک رژیم اشغالگر اسرائیل، استعمار و آپارتاید آن، همان صهیونیسم است. بی‌دی‌اس همواره می‌گوید جنبشی غیرمسلحانه و صلح‌آمیز است و رویکردی حقوقی-سیاسی دارد.

۴-۱. برجسته‌ترین حامیان حقیقی جنبش تحریم

جنبش بی‌دی‌اس از داخل فلسطین هدایت و عمر برغوثی به نوعی بنیان‌گذار این سازمان غیروابسته و مردم‌نهاد معرفی می‌شود. رژیم اسرائیل تلاش زیادی کرده تا از یارگیری وسیع و شبکه‌ای این جنبش جلوگیری کند؛ اما از آنجا که این جنبش بخشی از جنبش‌های مدرن اجتماعی است و تشکیلات مشخص و سازماندهی از بالا به پایین ندارد، از همین رو رژیم اشغالگر نتوانسته مانع از گسترش آن به خارج از فلسطین شود. همین ساختار نوین جنبش تحریم سبب شده که حمایت سلبریتی‌ها، سیاستمداران برجسته و یا افراد پرنفوذ نزد افکار عمومی از آن، موجب گسترش شبکه‌ای آن در میان عموم مردم جهان شود و اقبال درباره تحریم اسرائیل به شکل تصاعدی افزایش یابد. هرچند افراد نام برده در ادامه پژوهش مستقیماً حمایت خود را از بی‌دی‌اس اعلام نکردند؛ اما یاد کردن از رژیم اسرائیل به‌عنوان رژیم آپارتاید، برای فعالیت حقوقی جنبش بی‌دی‌اس کفایت می‌کند.

یکی از منتقدان رژیم آپارتاید اسرائیل، دزموند توتو^۱، اسقف اعظم کلیسای انگلیکن آفریقا، از حامیان نلسون ماندلا در جنبش ضدآپارتاید در آفریقای جنوبی و برندهٔ جایزهٔ صلح نوبل است. توتو در سال ۲۰۰۲ یعنی دو سال قبل از ایجاد جنبش بی‌دی‌اس، در مقاله‌ای در روزنامه گاردین به ابعاد تبعیض نژادی در سرزمین‌های اشغالی پرداخت و نوشت: «من فلسطینیان بسیاری را دیدم که خانه‌هایشان توسط اسرائیلی‌ها اشغال شده، من با افرادی صحبت کردم که هنوز خاطره اشغال اولیه را در ذهن دارند. [...] چرا حافظه تاریخی ما آنقدر کوتاه شده؟ برادران و خواهران یهودی ما فراموش کردند که چه به سرشان آمده؟ آنان خاطره تحقیر خود در جنگ جهانی دوم را از یاد بردند؟ آیا فراموش کردند که خداوند به پایمال شدن حق مظلومان توسط ظالمان توجه ویژه دارد؟ [...] انتقاد من مستقیماً متوجه دولت اسرائیل است. هرچند هر انتقادی فوراً برجسب یهودی‌ستیزی می‌خورد؛ اما باید بگوییم که ظلم پایدار نمی‌ماند و خداوند حامی مظلومان است» (Tutu, 2002). جیمی کارتر^۲، رئیس‌جمهور اسبق آمریکا نیز این رژیم را آپارتاید توصیف کرده و تأکید نمود که آپارتاید اجرا شده در فلسطین، بسیار بدتر از آپارتاید پلیس آفریقای جنوبی است (Haaretz, 2006: 2) وی در سال ۲۰۱۶ نیز این موضع خود را تکرار کرد و بر لزوم از بین رفتن تبعیض و آپارتاید در سرزمین‌های اشغالی تأکید نمود (Boteach, 2016: 1). استیون هاوکینگ،

1. Desmond Tutu

2. Jimmy Carter

فیزیکدان مشهور قرن معاصر نیز حمایت خود را از تحریم اسرائیل به دلیل مسائل حقوق بشری و اشغال غزه نشان داد. هاوکینگ در سال ۲۰۱۳ در اعتراض به عدم رعایت حقوق بشر از سوی رژیم اشغالگر، کنفرانس بین‌المللی فیزیک در اورشلیم را تحریم کرد (Bronstein, 2018: 2). از هنرمندان عرصه سینما و حامی تحریم می‌توان از جان استوارت^۱، راسل برند^۲، وویی گلدبرگ^۳، خاویر باردِم^۴، مگ رایان^۵، اما تامسون^۶، داستین هافمن^۷، بنیچیو دل‌تورو^۸ و مورگان فری من^۹ و از هنرمندان عرصه موسیقی و حامی بی‌دی‌اس هم می‌توان از راجر واترز^{۱۰} و ریحانا^{۱۱} نام برد (BDS, 2010).

۴-۲. حامیان حقوقی جنبش تحریم

اصلی‌ترین همراهان حقوقی این جنبش در داخل آمریکا «نهاد عدالت برای فلسطین»^{۱۲}، سازمان «صدای صلح یهودیان»^{۱۳}، سازمان مردم‌نهاد «کد پینک: زنان برای صلح»^{۱۴} و در بریتانیا کارزار «همبستگی با فلسطین»^{۱۵} و همچنین «جنگ برای خواسته»^{۱۶} هستند. حامیان مالی بی‌دی‌اس در داخل کرانه باختری شامل ائتلاف گسترده اتحادیه‌ها و سازمان‌های غیردولتی هستند که بر اساس اطلاعات تارنمای رسمی این جنبش^{۱۷}، نام و مشخصات دقیق آن‌ها نامعلوم است. بر

-
1. John Stewart
  2. Russell Brand
  3. Whoopi Goldberg
  4. Javier Bardem
  5. Meg Ryan
  6. Emma Thompson
  7. Dustin Hoffman
  8. Benicio del Toro
  9. Morgan Freeman
  10. Roger Waters
  11. Rihanna
  12. Justice in Palestine
  13. Jewish Voice for Peace
  14. Code Pink: Women for Peace
  15. Palestine Solidarity Campaign
  16. War on Want
  17. <https://bdsmovement.net/what-is-bds>

اساس اطلاعات مرکز فلسطینی برای سیاست‌گذاری و تحقیقات نظرسنجی^۱، زیر نظر خلیل شکاکی مستقر در رام‌الله، بی‌دی‌اس همراهی و حمایت ضمنی بخش بزرگی از جامعه داخل فلسطین را همراه خود دارد (BDS, 2019).

۵. سه حوزه هدف تحریم بی‌دی‌اس

بر اساس اطلاعات رسمی در تارنمای جنبش تحریم، این جنبش با ایجاد مؤسسات غیرانتفاعی فعال در استرالیا، کانادا، آمریکا، فرانسه، انگلیس، اردن و آفریقای جنوبی به دنبال تحریم رژیم صهیونیستی در سه سطح اقتصادی، دانشگاهی و فرهنگی است که در ارتباط با تحریم‌های اعمال شده توسط این جنبش، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۵-۱. تحریم‌های اقتصادی

این جنبش، تحریم‌های اقتصادی و کارزارهای مؤثری علیه فعالیت شرکت‌هایی که در اعمال ظلم علیه مردم فلسطین با رژیم اسرائیل همراه‌اند، به راه انداخته است. شرکت‌های بزرگ بین‌المللی که به نقض قوانین و حقوق بین‌الملل از سوی این رژیم کمک می‌کنند و در شهرک‌سازی‌های غیرقانونی در زمین‌های اشغال شده نقش دارند، اصلی‌ترین هدف این کارزارها هستند. از مؤثرترین اقدامات تحریم اقتصادی لغو قرارداد شرکت‌های «وایولیا اند اورتج»^۲ و «سی‌اچ‌آر»^۳ بود که مشارکت در احداث شهرک‌ها را به طور کامل کنار گذاشتند. تحریم‌های بی‌دی‌اس همچنین در سال ۲۰۱۴ توانست سرمایه‌گذاری خارجی در این منطقه را نسبت به سال ۲۰۱۳ تا ۴۶ درصد کاهش دهد. شرکت «کارمل اگرکسکو»^۴، بزرگ‌ترین شرکت صادرات کشاورزی اسرائیل، بعد از تحریم‌ها علیه این شرکت، مجبور شد تا کشاورزان اسرائیلی را مجبور به صادرات محصولات خود از طریق شرکت‌های دیگر کند (BDS, 2015).

---

1. Palestinian Center for Policy and Survey Research (PSR)
2. Veolia & Orange
3. CHR
4. Carmel Agrexco

از دیگر دستاوردهای تحریم اقتصادی بی‌دی‌اس، تحریم کالاهای تولیدی رژیم اسرائیل در کشورهای منطقه از جمله ترکیه و کشورهای اروپایی است. به‌عنوان نمونه بیورک و یلهم‌ستودر^۱ شهردار ریکیاویک، پایتخت ایسلند اعلام کرد تا زمانی که اشغال غزه ادامه داشته باشد، در این شهر کالاهای تولیدی رژیم اسرائیل استفاده نخواهد شد (Addady, 2015: 2).

بر اساس گزارش بار و سکس از اندیشکده بروکینگز، ۴۰ درصد از صادرات رژیم اشغالگر را می‌توان به‌عنوان کالاهای واسطه‌ای طبقه‌بندی کرد. این کالاها در زمینه نرم‌افزار و سخت‌افزار رایانه‌ای، تجهیزات ویژه پزشکی و دارو، قطعات ماشین‌آلات پیشرفته و سنگین تولید می‌شود و به بیان دیگر کالاهای این رژیم در فرایند تولید دیگر کالاها در سایر نقاط جهان به‌کار گرفته می‌شوند. رژیم اسرائیل در کنار کره جنوبی، بیشترین سهم را در زمینه سرمایه‌گذاری در زمینه تحقیق و توسعه جهانی دارد و نزدیک به ۴/۵ درصد از تولید ناخالص ملی آن از این طریق تأمین می‌شود. تقاضا برای کالاها و تولیدات رژیم اسرائیل در جهان رو به افزایش است و واسطه‌ای بودن این کالاها و حضور وسیع آن در بازارهای پرمصرفی چون آمریکا سبب می‌شود با دشواری بتوان آن‌ها را بایکوت و تحریم کرد (Bahar and Sachs, 2018).

این بدین معنی است که سهم اقتصادی این رژیم در تولید کالاهای جهانی قابل توجه است و اگر بتوان روی این تولیدات و همکاری اقتصادی این رژیم با دیگر کشورها تأثیر گذاشت، اقتصاد رژیم اسرائیل به‌شدت با بحران مواجه خواهد شد. از سوی دیگر همین درهم‌تنیدگی و وابستگی اقتصادی جهانی به تولیدات این رژیم را می‌توان اصلی‌ترین مانع پیشبرد اهداف جنبش بی‌دی‌اس ارزیابی کرد. افناع مصرف‌کنندگان محصولات این رژیم یا تلاش برای ترغیب به عدم سرمایه‌گذاری در صنایع آن به دلایل حقوق‌بشری، دشواری مهم این جنبش است و مانع از به نتیجه رسیدن سریع تحریم در ابعاد اقتصادی می‌شود.

۵-۲. تحریم‌های دانشگاهی و علمی

شاید بتوان بیشترین حامیان جنبش تحریم و وسیع‌ترین کارزار ضد اسرائیلی را در جنبش تحریم دانشگاهی و علمی رژیم اشغالگر دید. زیرا دانشگاه‌های اسرائیلی اصلی‌ترین توجیه‌گر و هم‌دست این رژیم در استعمار و عملکرد نژادپرستانه آن هستند و ایدئولوژی صهیونیسم و بنیان‌های

عقیدتی آن را بسط و ترویج می‌دهند. کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی و فرهنگی اسرائیل» یا PACBI یک سال قبل از جنبش بی‌دی‌اس یعنی در سال ۲۰۰۴ میلادی تأسیس شده و نهادها و انجمن‌های دانشگاهی و خصوصاً اتحادیه‌های دانشجویی بیشترین استقبال را از این جنبش داشته‌اند. بی‌دی‌اس تأکید دارد که نهادهای آکادمیک با آمیختن سیستم‌های تسلیحاتی و آموزه‌های نظامی در جنایات جنگی اسرائیل در لبنان و غزه، توجیه استعمار سرزمین فلسطین، توجیه پاکسازی تدریجی قومی فلسطینیان و توجیه اخلاقی برای بازداشت‌ها و کشتارها، در اقدامات این رژیم دخیل‌اند و برای پایان دادن به این همدستی در نقض قواعد بین‌المللی، جامعه مدنی فلسطین خواستار تحریم آکادمیک مؤسسات دانشگاهی رژیم اسرائیل شده است (BSD, 2020 b).

«کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی و فرهنگی اسرائیل» خواستار تحریم طرح‌های تبلیغاتی دانشگاهی است که اسرائیل را برای دیگران بهشت دموکراسی در غرب آسیا تعریف و یا جنایات این رژیم از جمله حصر غزه را با گره زدن به قواعد بین‌الملل و یا حق دفاع از خود، توجیه می‌کند. تحریم آکادمیک شامل تحریم مؤسسات دانشگاهی اسرائیلی است، نه اساتید و دانشجویان (BSD, 2020 b).

تحریم دانشگاهی رژیم اسرائیل از سوی انجمن‌های دانشگاهی در سراسر جهان از جمله انجمن مطالعات آمریکا^۱ (ASA, 2013)، برخی انجمن‌های دانشجویی دانشکده‌های دانشگاه هاروارد، اتحادیه دانشجویان بریتانیا، انجمن مطالعات زنان و انجمن ادبیات آفریقا پشتیبانی می‌شود. تحریم آکادمیک همچنین از سوی انجمن دانشجویان دانشگاه غربی سیدنی (UWSSA)، اتحادیه معلمان ایرلند (IPSC, 2013) فدراسیون دانشجویان فرانسوی‌زبان در بلژیک (FEF)، اتحادیه ملی دانشجویان (NUS) در انگلستان، هیئت نمایندگی دانشجویان دانشگاه قطر (QUSRB) و اتحادیه کارگری دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه نیویورک حمایت شده است (BSD, 2020 a).

۳-۵. تحریم‌های فرهنگی

پایه و اساس ایجاد و تأسیس رژیم اسرائیل، مهاجرت و گردآوری یهودیان در سراسر جهان با فرهنگ‌ها و پیشینه‌های تاریخی متفاوت بوده و بر همین اساس ایجاد و ترویج آنچه فرهنگ

1. ASA: American Studies Association

اسرائیل خوانده می‌شود، همواره از اهداف این رژیم بوده است (افتخاری، ۱۳۷۹: ۴۴-۴۸). ملت چه از دیدگاه مکتب آلمانی آن به معنای اشتراک در عواملی چون زبان، دین، فرهنگ و اعتقادات مشترک و چه به مفهوم آن در مکاتب سیاسی فرانسوی به معنای زیست دسته‌جمعی با عناصر فرهنگی و هویتی یکسان، در مورد مردم و واحد سیاسی تأسیسی اسرائیل صدق نمی‌کند. ریشه مهاجرپذیری این رژیم به‌عنوان اساس ملیت، به نفع روند دولت-ملت سازی نبوده و از همین رو نیاز به تلاشی مداوم برای یکی کردن فرهنگ و هویت مهاجران به سرزمین‌های اشغالی احساس می‌شود. به‌همین دلیل نهادهای فرهنگی و دینی در اسرائیل تلاش وافر در راستای یکی کردن و حداقل مشابه‌سازی فرهنگ و ریشه‌های هویتی مردم دارند و یارگیری عمومی در سطح جهان برای ترویج آنچه را که فرهنگ اسرائیلی می‌خوانند، انجام می‌دهند.

بر همین اساس این رژیم از پروژه‌ای به ظاهر غیردولتی و در قالب اتحادیه دانشجویی با عنوان هاسبارا^۱ (هاسبارا به معنای لغوی تفسیر و توضیح) استفاده می‌کند که در راستای دیپلماسی عمومی آن فعال بوده و در بخش دانشگاهی این کشور به توسعه و ترویج «فرهنگ اسرائیلی» اشتغال دارد. اما درواقع تنها هدف آن (همانند طرح ماشاو) پروپاگاندا برای این رژیم است. اعطای بورسیه‌های تحصیلی، اعطای وام در جهت تأسیس پروژه‌های فرهنگی در سراسر جهان و حمایت از هنرمندان بخشی از وظایف تعریف شده هاسبارا عنوان شده و بر همین اساس یکی از اهداف «کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی و فرهنگی اسرائیل» تحریم و عدم همکاری با این پروژه است (Hasbara, 2019).

«کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی و فرهنگی اسرائیل» از جشنواره‌های بین‌المللی فیلم و هنر خواسته تا بودجه و هرگونه حمایت مالی رژیم اسرائیل را رد کنند. اغلب هنرمندان عرصه موسیقی در سراسر جهان اکنون از اجرای در سرزمین‌های اشغالی امتناع می‌ورزند. راجر واترز از تمامی فعالان در حوزه فرهنگ خواسته که در جهت بایکوت تمام فعالیت‌ها، توافقات یا پروژه‌های هنری و فرهنگی که مستقیم و غیرمستقیم با نهادهای اسرائیلی در ارتباط هستند؛ اقدام کنند. «کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی و فرهنگی اسرائیل» همچنین از جشنواره‌ها و رویدادهای بین‌المللی خواسته تا هرگونه حمایت مالی از رژیم اسرائیل و یا افراد وابسته به آن را رد کنند (BDS, 2020 c).

۶. مقابله رژیم اسرائیل و هم‌پیمانانش با بی‌دی‌اس

رژیم صهیونیستی می‌کوشد با تشدید فعالیت‌های رسانه‌ای و تبلیغاتی، جنبش بایکوت، عدم سرمایه‌گذاری و تحریم اسرائیل را کم‌اثر جلوه دهد؛ اما هراسی جدی از نفوذ نرم این جنبش دارد. این رژیم جعلی، بی‌دی‌اس را وابسته به جریان قوی رسانه‌ای حمایت شده از سوی مخالفان این رژیم در سراسر جهان معرفی می‌کند که با درهم آمیختن اطلاعات و داده‌های مختلف تلاش دارند اسرائیل را تضعیف کنند. از بارزترین نمونه‌های مخالفت این رژیم با بی‌دی‌اس در بخش بایکوت فرهنگی، طرح‌ریزی کارزار موسوم به «برند اسرائیل»^۱ است که با همکاری دانشگاه هرتزلیا فعال شد. همچنین اتهاماتی از جمله یهودی‌ستیزی و یادآوری خاطرات هولوکاست در قالب ایجاد ارتباط بین شعارهای بی‌دی‌اس با این واقعه جعلی از دیگر اقدامات این رژیم در مواجهه با بی‌دی‌اس بوده است. رژیم اسرائیل همواره بی‌دی‌اس را تقویت‌کننده احساسات ضداسرائیلی در سراسر جهان می‌داند و تلاش دارد خود را طرف ضرر دیده ماجرا جلوه دهد. وزارت امور استراتژیک این رژیم در تلاش برای مقابله با بی‌دی‌اس پلتفرم دیجی‌تل^۲ را تشکیل داد و آن را شبکه‌ای مستقل از تأثیرگذاری رسانه‌های اجتماعی و نهادی طرفدار اسرائیل که نقش اساسی در دفاع آنلاین از اسرائیل و مبارزه با یهودی‌ستیزی دارند، معرفی کرد (Chernick, 2019).

به گفته ایدو دانیل^۳، مدیر پروژه DigiTell در وزارت امور استراتژیک رژیم اشغالگر، شبکه DigiTell، شش قاره را در برمی‌گیرد و ده‌ها سازمان تأثیرگذار را که هدف آنها مقابله با یهودی‌ستیزی، (و در اصل مقابله با جنبش بی‌دی‌اس) است، دربر می‌گیرد. ایدو دانیل فعال رسانه‌ای مطرح اسرائیل در مقابله با بی‌دی‌اس است و در همین راستا اپلیکیشن و مجموعه صفحات اجتماعی در فیس‌بوک، اینستاگرام و توئیتر با نام 4IL را به راه انداخته است. تلاش و تمرکز اصلی این نهاد و دانیل روی مقابله با بی‌دی‌اس و حامیان آن است (4il, 2019).

1. Brand Israel
2. DigiTell
3. Ido Daniel

شکل شماره ۱. از سری نمادهای مخالفت با بی‌دی‌اس این تصویر است که تلاش دارد به افکار عمومی القا کند جنبش تحریم، نقابی بر روی یهودی‌ستیزی است و این جنبش در اصل برای مقابله با «یهودیان» ایجاد شده، نه احقاق حقوق مردم فلسطین.

پروژه «دفاع آنلاین از اسرائیل»^۱ در سال ۲۰۱۷ آغاز به کار کرده و برخلاف بی‌دی‌اس که جریان‌ی کاملاً مدنی، غیردولتی و خودجوش بود؛ تماماً از سوی دولت رژیم اسرائیل حمایت می‌شود و سرمایه‌گذاری مادی و معنوی بسیاری روی آن صورت گرفته است. این پروژه به تعریف خود (4il, 2019) بنا دارد انحراف از معیار و موارد اشتباه در عملکرد جنبش بی‌دی‌اس را برملا کند و «چهره واقعی اسرائیل را فرای از دروغ‌ها و تنفرهای موجود از آن» به جهان نمایش دهد. این کارزار و این پروژه بر محور مقاومت و حامیان فلسطین نیز تمرکز دارد و حامیان اروپایی و آمریکایی بی‌دی‌اس را به حمایت از «تروریسم» متهم می‌کند. این پروژه کاربران را تشویق به ریپورت و گزارش صفحات مرتبط با بی‌دی‌اس در فضای مجازی می‌کند و جنگی گسترده در فضای وب علیه بی‌دی‌اس به راه انداخته است که مجموعه این اقدامات نشان از هراس رژیم اشغالگر از هرگونه انتقاد و یا رویارویی و چالش دارد. از سوی دیگر تارنمای «بریکینگ اسرائیل نیوز»^۲، وابسته به کمیته یهودیان آمریکا اقدام جدیدی را علیه بی‌دی‌اس آغاز کرده است. اعضای این کمیته از فرمانداران ۵۰ ایالت آمریکا درخواست کرده‌اند بر اتحاد قوی میان رژیم اسرائیل و آمریکا تأکید کنند. این کمپین که با نام «فرمانداران علیه بی‌دی‌اس» شناخته می‌شود، توسط فرمانداران ایالت‌های نیویورک، تگزاس و کنتیکت اداره می‌شود. تاکنون ۱۷ فرماندار از این

1. Defending Israel Online
2. <https://www.breakingisraelnews.com/>

کمپین حمایت کرده‌اند. آن‌ها اعلام کرده‌اند اهداف جنبش بایکوت، عدم سرمایه‌گذاری و تحریم اسرائیل با ارزش‌های شخصی و ملی‌شان تضاد دارد. کمیته یهودیان آمریکا بیانیه‌ای منتشر کرده که در آن آمده است: «جنبش بی‌دی‌اس به‌جای به رسمیت شناختن منافع متقابل در تعامل با اسرائیل، در پی منزوی کردن آن است» (AJC, 2017).

۷. نتیجه‌گیری

جنبش بی‌دی‌اس پس از انتفاضه دوم فلسطین به‌صورت خودانگیخته و با اتکا به همیاری عموم مردم جهان در نهم جولای ۲۰۰۵ اعلام موجودیت کرد و عمده هدف آن انعکاس وضعیت فلسطینیان تحت اشغال رژیم صهیونیستی، بازتاب جنایات این رژیم و عدم تطابق عملکرد آن با اصول حقوق بشر بود. تأکید بر عدم رعایت حقوق بشر و استعمار نوین رژیم اسرائیل، محور اساسی فعالیت این جنبش و دلیل اصلی تحریم و فراخوان برای بایکوت تل‌آویو بوده و این نکته با توجه به نتایج کنفرانس سازمان ملل متحد برای مبارزه با آپارتاید (اعلامیه و برنامه عمل‌دوربان)، تبعیض نژادی و تعصبات قومی که در دوربان آفریقای جنوبی برگزار شد، طراحی شده است. تحریم، ابزار اصلی این جنبش بوده که با هدف تغییر رفتار رژیم اشغالگر، مجازات آن به‌دلیل عملکرد ضد حقوق بشری و بی‌ثبات‌سازی ساختار اقتصادی و فرهنگی این رژیم به‌عنوان پایه‌های اصلی حمایت از ایدئولوژی صهیونیسم انجام می‌پذیرد.

در بیانیه‌های جنبش بی‌دی‌اس و کارزار فلسطینیان برای بایکوت علمی، فرهنگی و اقتصادی رژیم صهیونیستی، بحث احاطه حامیان و اعضای آن به تاریخ فلسطین و حقوق بین‌الملل مشهود است و با تکیه بر همین دو زمینه مباحث لزوم تحریم را پیش می‌برند. با این حال تنها واکنش مقامات رژیم اشغالگر، استفاده از نظریه و به بیان بهتر برچسب یهودی‌ستیزی به این شکل از مبارزه و یا اتهام فعالیت تروریستی تنها به‌دلیل تحریم این رژیم به فعالان جنبش بی‌دی‌اس است. ابتکار اقدام حقوقی و مبارزه غیرخسونت‌آمیز در چارچوب تحریم اقتصادی، دانشگاهی و فرهنگی این رژیم اقدامی نسبتاً جدید و نوآورانه است؛ اما واکنش این رژیم و حامیانش تکراری و قابل انتظار بود.

از سه حوزه هدف بی‌دی‌اس، یعنی تحریم اقتصادی، تحریم دانشگاهی و تحریم فرهنگی؛ حوزه تحریم آکادمیک و دانشگاهی بیشترین حامی و همیاری را به خود جلب کرده که برداشت

مثبت از آن نشان دهنده حمایت نخبگان و فرهیختگان در سراسر جهان از این جنبش است و برداشت منفی از آن نشان می‌دهد این جنبش نتوانسته حمایت عموم مردم و طبقات مختلف اجتماعی را به خود جلب کند. یکی از دلایل این موضوع، ضعف در تبلیغ و برندسازی رسانه‌ای جنبش بی‌دی‌اس می‌باشد. بر اساس اظهارات فعالان این جنبش، یکی از اهداف بی‌دی‌اس تأثیرگذاری روی افکار عمومی مردم جهان برای فشار روی دولت‌های متبوع جهت تحریم اقتصادی رژیم اسرائیل و تلاش برای قطع همکاری‌های اقتصادی با آن به دلیل عدم رعایت حقوق بشر است. با این حال تحریم وسیع کالاهای رژیم صهیونیستی در سطح کلان، به طوری که روی صادرات و یا تولید ناخالص ملی آن اثرگذار باشد، مشهود نیست و این امر همکاری تمامی اقشار، و نه تنها اقشار فرهیخته و جامعه روشنفکری جهان را می‌طلبد.

آنچه می‌توان با اطمینان از آن سخن گفت تأثیر جنبش تحریم بر بازخوانی عملکرد حقوق بشری رژیم صهیونیستی به عنوان مدعی تنها دموکراسی در غرب آسیا است. این ادعا با فعالیت رسانه‌ای اعضای جنبش تحریم و بازنمایی جنایات این رژیم زیر سؤال رفته و موجب شده این سؤال نزد افکار عمومی ایجاد شود که «حق طبیعی و شهروندی جمعیت فلسطینی ساکن سرزمین‌های اشغالی چه خواهد شد؟»

از دیگر نکات مثبت در عملکرد بی‌دی‌اس مشخص بودن خواسته‌ها و تکرار و تأکید بر آن‌ها است. هرچند جنبش تحریم بر راه‌حل دو کشوری صحه گذاشته است، اما سه درخواست اساسی پایان اشغالگری و برچیدن دیوار حائل، اعطای حق کامل شهروندی به فلسطینیان و حق بازگشت، سبب شده این جنبش، هویت و ویژگی‌های خاص خود را داشته باشد و ابهام و تشکیکی در مورد هویت و رویکرد آن دیده نشود.

از ابتکارات مثبت دیگر بی‌دی‌اس اتکا به رسانه‌های نوین از جمله شبکه‌های اجتماعی و قدرت نرم در بازتاب اقدامات و انتشار پیام خود در حمایت از مردم فلسطین است. این نکته موجب شده بی‌دی‌اس در رده جنبش‌های نوین اجتماعی رده‌بندی شود و تفاوت عمده میان عملکرد آن با سایر جنبش‌های حامی مردم فلسطین را برجسته ساخته است. شاید نتوان دستاوردهای اقتصادی جنبش تحریم را روی نمودار و جداول متعددی نشان داد و یا گفت که چه تعداد قدرت اقتصادی از آن حمایت کردند، اما آنچه می‌توان از آن با اطمینان سخن گفت آینده روشن این جنبش در راستای برجسته‌سازی احقاق حق مردم فلسطین و ایجاد پرسش در زمینه عملکرد حقوق بشری رژیم اشغالگر و لزوم پاسخگویی آن در همین راستاست.

۸. پیشنهادهای رسانه‌ای

با توجه به موارد مطروحه در پژوهش، می‌توان موارد زیر را در قالب پیشنهاد به رسانه‌های برون مرزی برای گسترش حمایت از جنبش تحریم رژیم صهیونیستی ارائه کرد:

پیشنهاد می‌شود مستندی درباره ماهیت، زمینه‌های تشکیل، اهداف و رویکردهای آن تولید و در شبکه‌های بین‌المللی برون مرزی مانند پرس‌تی‌وی، هیسپان تی وی و العالم پخش شود.

پیشنهاد می‌شود در قالب‌های گزارش‌های ویژه خبری، ویژه‌برنامه و یا گفت‌وگو در برنامه‌های مختلف رادیویی و تلویزیونی برون مرزی، این جنبش و دستاوردهای آن در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، دانشگاهی و فرهنگی معرفی شود. نهم جولای هر سال، سالگرد اعلام موجودیت این جنبش است. این تاریخ می‌تواند به‌عنوان نقطه تمرکزی برای برنامه‌های خبری و یا تولیدی در جهت معرفی بی‌دی‌اس به کار رود.

با توجه به برجسته بودن تظاهرات ضدنژادپرستی در آمریکا پس از مرگ جرج فلوید، شهروند سیاه‌پوست آمریکایی به دست پلیس این کشور و توجه و حساسیت جهانی درباره این موضوع، می‌توان از این ظرفیت در جهت معرفی جنبش تحریم به‌عنوان جنبشی ضد آپارتاید استفاده کرد و جنایات رژیم اشغالگر علیه مردم فلسطین و حمایت آمریکا از آن را برجسته نمود.

به بهانه‌های مختلف خبری و غیرخبری می‌توان بر موضوعات اساسی و هویت‌بخش به بی‌دی‌اس از جمله اینکه جنبشی مردمی، خودانگیخته، صلح‌آمیز و غیرخشونت‌طلب، برابری خواه و صلح‌جو، بدون سلسله‌مراتب و رهبری مشخص و غیروابسته به کشور و سازمانی خاص است، تمرکز کرد و از این نکات در راستای خنثی‌سازی ادعای یهودستیزی جنبش مذکور و افزایش حمایت عموم مردم از این جنبش استفاده نمود.

در برنامه‌های میزگردی و با حضور کارشناسان بین‌المللی به جنبش تحریم و همچنین علل مخالفت رژیم صهیونیستی با عملکرد بی‌دی‌اس به‌عنوان یکی از نمادهای قدرت نرم علیه این رژیم، پرداخته شود.

با توجه به اینکه بی‌دی‌اس عمدتاً از طریق تارنمای خود و فضای مجازی به بازنمایی اقدامات خود می‌پردازد، از همین رو اشاره به هویت و عملکرد این جنبش در فضای مجازی و حساب‌های کاربری رسانه‌های برون مرزی در فضای وب، این جنبش را به اهدافش نزدیک خواهد کرد.

بی‌دی‌اس تنها در قالب حقوقی و سیاسی فعالیت نداشته و یکی از دستاوردهای مشهود آن بایکوت فرهنگی است. از همین رو می‌توان در برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی رسانه‌های برون‌مرزی به حمایت مشاهیر فرهنگی و هنری از این جنبش و تأثیر آن‌ها روی جلب نظر افکار عمومی درباره جنایات رژیم اشغالگر علیه مردم فلسطین اشاره کرد. طبیعتاً پخش هرچه بیشتر مصاحبه‌های آنها تأثیرگذاری این موضوع را مضاعف می‌سازد.

در شبکه‌های عربی‌زبان برون‌مرزی مانند العالم، به بهانه‌های مختلف خبری و غیرخبری بر این موضوع همچنان تأکید شود که روند عادی‌سازی روابط برخی از دولت‌های عربی با رژیم صهیونیستی و خیانت به آرمان فلسطین، مانع مهمی برای موفقیت کامل جنبش بی‌دی‌اس است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

- افتخاری، اصغر (۱۳۷۹)، **جامعه‌شناسی سیاسی اسرائیل**، تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه.
- آران، گیدیون (۱۳۷۸)، **بنیادگرایی صهیونیستی یهود: گروه مؤمنان در اسرائیل (گوش‌امونیم)**، (ترجمه احمد تدین)، تهران: هرمس.
- ایزدی، فؤاد؛ فاطمه شفیعی سروستانی و سعیدرضا عاملی (۱۳۹۳)، «کشمکش بر سر برندسازی رژیم اشغالگر صهیونیستی در آمریکا؛ مطالعه موردی جنبش بی‌دی‌اس و دانشگاه هرتزیایی رژیم صهیونیستی»، **دو فصلنامه دانش سیاسی**، شماره ۲، پیاپی ۲۰، پاییز و زمستان، صص ۱۷۴-۱۴۹.
- بحرینی، علی (۱۳۸۰) «کنفرانس دوربان و مبارزه با نژادپرستی»، **فصلنامه مطالعات آفریقا**، شماره ۴، پائیز و زمستان، صص ۱۱۸-۷۷.
- دیانی، ماریو و دوناتلا دلاپورتا (۱۳۹۸)، **مقدمه‌ای بر جنبش‌های اجتماعی**، (ترجمه محمدتقی دلفروز)، تهران: نشر کویر.
- زیدآبادی، احمد (۱۳۸۱)، **دین و دولت در اسرائیل**، تهران: نشر روزنگار.
- مارش، دیوید و جری استوکر (۱۳۷۸)، **روشن و نظریه در علوم سیاسی**، (ترجمه امیرمحمد حاجی‌یوسفی)، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۸۱)، **درآمدی بر جنبش‌های اجتماعی**، تهران: پژوهشکده امام خمینی^{۹۰} و انقلاب اسلامی.
- نفیو، ریچارد (۱۳۹۷)، **هنر تحریم‌ها، نگاهی از درون میدان**، (ترجمه گروه ترجمان)، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- 4il (2019), "Behind the Mask" – World Leaders Agree: The BDS Campaign is Antisemitic in its Nature and Generates Antisemitism Worldwide", Available at: <https://4il.org.il/>
- Addady, Michal (2015), "Why the capital of Iceland has decided to boycott Israeli goods", Available at: fortune.com/2015/09/17/reykjavik-boycott-israeli-products/
- AJC (2017), "50 U.S. Governors Join AJC Initiative to Support Israel, Fight BDS", Available at: <https://www.ajc.org/news/50-us-governors-join-ajc-initiative-to-support-israel-fight-bds>
- Alexander L. George (1991), "Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War", **US, United States Institute of Peace**.
- ASA (2013), "What Does the Boycott Mean?", Available at: www.theasa.net/what-does-boycott-mean
- Atzmona, K (2005) "Tearfully but Forcefully, Israel Removes Gaza Settlers", Available at: <https://www.nytimes.com/2005/08/18/world/middleeast/tearfully-but-forcefully-israel-removes-gaza-settlers.html>
- Bahar, D, Nathan, S (2018), "How much does BDS threaten Israel's economy?", Available at: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/01/26/how-much-does-bds-threaten-israels-economy/>

- Bard, Mitchell.G (2020),” Facts About Jewish Settlements in the West Bank”, Available at: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/facts-about-jewish-settlements-in-the-west-bank#1>
- Barghouti, O (2011), “**Boycott, Divestment, Sanctions: The Global Struggle for Palestinian Rights (Ultimate Series)**”, US, Haymarket Books; First Thus edition.
- BDS movement (2010), “500 Artists Against Israeli Apartheid” , Available at: <https://bdsmovement.net/news/500-artists-against-israeli-apartheid>
- BDS movement (2015), “BDS marks another victory, veolia sells all Israeli operations”, Available at: bdsmovement.net/news/bds-marks-another-victory-veolia-sells-all-israeli-operations
- BDS movement (2020),” Economic and corporate support for Israeli apartheid”, Available at: <https://bdsmovement.net/economic-boycott#tab2>
- BDS movement (2019),”Human Rights Supporters and Sports Fans in 20+ Countries Join #BoycottPuma Global Day of Action”, Available at: <https://bdsmovement.net/news/human-rights-supporters-and-sports-fans-20-countries-join-boycottpuma-global-day-action>
- BDS movement (2020 c),”The case for a cultural boycott of Israel” Available at: <https://bdsmovement.net/cultural-boycott>
- BDS movement (2005), “What is-BDS?”, Available at: bdsmovement.net/what-is-bds
- BDS movement (2020 a), “Why support BDS movement?”, Available at: bdsmovement.net/news/why-support-bds-movement
- BDS movement (2020 b),”Why boycott Israeli universities?” Available at: <https://bdsmovement.net/academic-boycott#tab1>
- Boteach, R. Shmuley (2016), “Jimmy Carter’s Animus for Israel”, Available at: <https://observer.com/2016/11/jimmy-carters-animus-for-israel/>
- Bronstein, A (2018), “What’s Wrong with Accusing Stephen Hawking of BDS Hypocrisy”, Available at: <https://blogs.timesofisrael.com/whats-wrong-with-accusing-stephen-hawking-of-bds-hypocrisy/>
- Chernick, I (2019), “Fighting BDS online” Available at: <https://www.jpost.com/BDS-THREAT/Fighting-BDS-online-592678>
- Conde, H. Victor (2002), “**A Handbook of International Human Fights Terminology**”, Second Edition & 2002, New York.
- Eglash, R (2017) “Is Israel an ‘apartheid’ state? This U.N. report says yes”, Available at: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/03/16/is-israel-an-apartheid-state-this-u-n-report-says-yes/>
- Eid, B (2016), “The Palestinian Case Against **BS**”, Available at: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-palestinian-case-against-bds/>
- Galtung, J (1967), “On the Effects of International Economic Sanctions”, **World Politics**, vol.19.

- Haaretz (2006), "Jimmy Carter: Israel's 'Apartheid' Policies Worse Than South Africa's", Available at: <https://www.haaretz.com/1.4938644>
- Halbfinger, David M, Steven, E and Michael, W (2019), "Is B.D.S. Anti-Semitic? A Closer Look at the Boycott Israel Campaign", Available at: <https://www.nytimes.com/2019/07/27/world/middleeast/bds-israel-boycott-antisemitic.html/>
- Hasbara (2019), "About The Israel Training Program", Available at: hasbarafellowships.org/israelprogram
- IPSC (2013), "Teachers Union of Ireland calls for Academic Boycott of Israel in unanimous vote; first academic union in Europe to do so", Available at: www.ipsc.ie/press-releases/teachers-union-of-ireland-calls-for-academic-boycott-of-israel-in-unanimous-vote-first-academic-union-in-europe-to-do-so
- Lewis, P (1991), "U.N. Repeals Its '75 Resolution Equating Zionism With Racism", Available at: <https://www.nytimes.com/1991/12/17/world/un-repeals-its-75-resolution-equating-zionism-with-racism.html>
- Swarns, Rachel L (2001), "**The Racism Walkout: The Overview; U.S. AND Israelis Quit Racism Talks Over Denunciation**", Available at: www.nytimes.com/2001/09/04/world/racism-walkout-overview-us-israelis-quit-racism-talks-over-denunciation.html
- Tutu, D (2002), "**Apartheid in the Holy Land**", Available at: <https://www.theguardian.com/world/2002/apr/29/comment#>
- The Atlantic (2019), "Trump Has Enabled Israel's Antidemocratic Tendencies at Every Turn", Available at: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/08/israel-bans-omar-tlaib/596167/>
- The Guardian (2005), "Sharon and Abbas agree ceasefire", Available at: <https://www.theguardian.com/world/2005/feb/08/israel4>
- The New York Times (2019), "Views of a Founder of B.D.S" , Available at: <https://www.nytimes.com/2019/04/24/opinion/letters/israel-palestinians-bds.html>
- Van Dijk, Teun A (2012), "The Role of the press in the Reproduction of Racism", **Migrations: Interdisciplinary Perspectives**, PP: 15-29

